

REMISSVAR

2020-12-23

Socialdepartementet

S2020/09963

Särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19

Småföretagarnas Riksförbund är ett förbund av småföretagare för småföretagare och har som syfte att påverka politiska beslut för att göra det enkelt, tryggt och lönsamt att driva företag. Förbundets näringspolitiska program inrymmer förslag på vad som behöver förändras och förbättras för att stärka företagsklimatet för mikro- och småföretag på ett nationellt plan. En viktig aspekt i detta arbete är att förbättra dialogen och samförståndet i gränserna mellan en företagares vardag och svensk myndighetsutövning. I stor utsträckning tenderar småföretagare att vara en svagare part än myndigheter beträffande regelverk och tillämpning av desamma, vilket förstärker upplevelsen av orättvisa villkor, ökat regelkrångel och en negativ attityd till företagande från myndigheternas sida. Regeringens förslag till företag som riskerar att få "näringsförbud" och därmed minskad omsättning på grund av regelverk till följd av försöken att minska smittspridning av coronaviruset visar än en gång bristande insikter om företagande i Sverige.

I detta svar pekar vi på en rad uppenbara brister i form av bristande konsekvens i den föreslagna utformningen av regelverket. Föreliggande förslag kan inte tolkas på annat sätt än att antingen fakta saknats eller att utformningen styrts av vilka intressen som kunnat utöva mest inflytande.

Vikten av att minska smittspridningen av viruset som ger upphov till covid-19 kan inte nog understrykas. I detta PM blandar man och ger i form av detaljer och svepande formuleringar som *Frågan om ekonomisk ersättning med anledning av de föreslagna förordningarna ska övervägas inom ramen för det löpande arbete som bedrivs för att lindra de ekonomiska skadeverkningarna av covid-19 för företag, löntagare och andra aktörer i Sverige*. Virusets härjningar har snart hållit landet i ett stryppgrepp i snart ett år, och en av de delar alla initierade verkar vara överens om är att ekonomiska stöd till, i synnerhet småföretag, har varit behäftade med många allvarliga brister. Inte bara har stöden varit illa anpassade till mindre företag i allmänhet och serviceverksamhet i synnerhet, politiska beslut har dessutom dröjt och byråkratin har starkt fördröjt utbetalningar.

Bland märkliga detaljer, vilket skapar onödiga gränsdragningar, kan nämnas att förbudsreglerna gäller *motionslopp* men inte om idrotten bedrivs yrkesmässigt. Till vilken kategori räknas ett motionslopp där prispengar delas ut? Detsamma gäller att motionslöparen räknas som deltagare, men inte fotbollsspelaren. Vem kan svara på var dessa gränsdragningar går? Systembolaget är undantaget, men inte telefon- eller databutiken, men dessa elektroniska kommunikationsverktyg måste väl vara förutsättningar för att kunna jobba hemma?

I PM:et beskrivs *kommersiellt betonad försäljning* och *yrkesmässigt* som om just affärsverksamhet skulle utgöra en extra grund för smittspridning, men viruset sprids väl inte via pengar eller swish. Förslag om *begränsning av öppettider* på gym- och sportanläggningar blir ju också märklig, ifall det inte finns någon ny kunskap om att virus smittar mest under vissa klockslag?

Att smittspridningens effekt skulle bero på det mänskliga mötets syfte beskrivs, men inte varifrån denna kunskap är hämtad. *Huvudsyftet med sammankomsten är således det sociala umgänget. Det innebär att bröllopfester och dopfester omfattas, men inte vigsel- eller dopceremonier och begravningar.* Här verkar Sverige sitta på världsledande kunskaper.

Många studier visar att ventilation och uppehållstid i lokaler har avgörande betydelse för virusets förmåga att sprida sig mellan människor. Denna fråga berörs över huvud taget inte i PM:et med sina självklara gränser på just 8 personer (även om hushållet innehåller fler personer). Att lokaler som ska kunna stängas ner måste vara öppna för allmänheten men *Lokaler som tillhör bostadsrättsföreningar och arbetsplatser och som inte är tillgängliga för utomstående omfattas alltså inte av uttrycket.* Scania, Volvos och Regeringskansliets gym med alla de medarbetare som finns på dessa respektive arbetsplatser räknas alltså inte som möjliga platser för smittspridning? Privatbostäder undantas oberoende av storlek, vilket är gott och väl för privatlivets helgd. Ur smittspridningssynvinkel har väl just privata fester utgjort smittspridningstillfällen?

Gränsen på 300 personer verkar också vara en siffra tagen ur luften. Att ange avstånd mellan människor, ventilationsförhållanden, möjligheter att förhindra trängsel i anslutning till event hade varit en tydligare och säkrare lösning.

En god insikt avspeglas i alla fall i PM:et *Den som behöver tillträde för att utföra sitt arbete i gallerian eller varuhuset omfattas inte av ordet allmänheten i bestämmelsen.* Det var väl för väl att det inte verkar vara gallerian i sig som sprider smitta. En annan insikt framförs i att länsstyrelserna kommer att ha kort tid på sig att förbereda sig för dessa nya regler, men vad gäller för alla företagare som har en del annat också att pyssla med?

I *Förslag till förordning om tillfällig stängning av vissa handelsplatser för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19* anges i 2 kap 1§ att *Den som bedriver verksamhet i form av en galleria eller ett varuhus ska hålla verksamheten stängd för allmänheten* utan vidare argument eller förtydliganden. I texten framgår att nedstängningar *för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 bör vara högst en månad.* Detta förhållande skapar en oproportionell rättsosäkerhet, i synnerhet som staten inte verkar benägen att ersätta kostnaderna för dessa förutsedda nedstängningar. Det rimliga hade varit att företaget omedelbart vid beslut om nedstängning, får direkt ersättning för en månads kostnader utgående från en jämförbar månad före pandemins start i Sverige. Regeringen anger ju att *proportionerlig åtgärd* kan krävas och då är det väsentligt att den som beslutar om åtgärd också ansvarar för uppkomna kostnader.

I PM:et beskrivs *Sådana begränsningar kan påverka förutsättningarna för att bedriva vissa former av näringsverksamhet och kan utgöra ingrepp i regeringsformens och Europakonventionens bestämmelser om egendomsskydd och näringsfrihet samt folkrättens allmänna grundsatser* på flera ställen. Utan vidare motivering konstaterar man därefter att *Lagstöd för förslaget finns i regeringens förslag till covid-19-lag.* Vilket lagstöd man vilar sig emot framgår dock inte tydligt nog.

Regleringen innebär att länsstyrelserna kommer utöva tillsyn och att det finns möjlighet att vidta åtgärder i form av beslut om förelägganden, som får förenas med vite. Nivå på vite, huruvida det ska ställas i förhållande till omsättning eller "brottets" allvar framgår inte. Hittills under pandemin har näringsidkare inom besöksnäring och handel visat stor följsamhet i sina försök att minska/förhindra smittspridning. I många fall har man gått längre än vad myndigheterna angivit. I stället för att börja vifta med piskan borde man utgått från det faktum att ingen företagare i Sverige med berätt mod

bidragit till ökad smittspridning. Förvaltningslagen borde kunna utgöra grund för att dialog och information borde vara högre prioriterat än föreläggande och vite.

Att den som bedriver eller ansvarar för en verksamhet som omfattas av lagen ska vidta lämpliga åtgärder för att förhindra smittspridning kan vara en rimlig slutsats. Dock måste reglerna vara tydliga, förståeliga och förutsebara för att kunna fungera. Återigen gäller ett ansvar från regering och myndigheter att information ska nå fram. Dessutom bör självfallet staten ersätta verksamhetsutövaren för det arbete som läggs ner för att förhindra smittspridning enligt myndighetsdekret. I PM:et anges bara att länsstyrelser ska ha rätt att ta betalt av varandra för att använda varandras personal. Samma regel måste gälla även för privata företag.

Konsekvenserna beskrivs summariskt som t.ex. *Promemorians förslag bedöms kunna innebära risk för betydande konsekvenser för berörda företag och andra verksamhetsutövare, För många företag kan ytterligare restriktioner försämra ett redan ansträngt läge, och även verksamheter som levererar varor eller tjänster till de direkt berörda verksamheterna att påverkas genom förändringar i efterfrågan.* Med det insiktsfulla anslaget blir PM:et slutsats *Frågan om ekonomisk ersättning med anledning av de föreslagna förordningarna ska övervägas inom ramen för det löpande arbete som bedrivs för att lindra de ekonomiska skadeverkningarna av covid-19 för företag, löntagare och andra aktörer i Sverige.* För alla företagare som drabbats av regeringens senfärdighet och byråkratins oerhört långsamt malande kvarnar blir detta icke-förpliktande löfte som ytterligare ett slag i ansiktet.

Den nuvarande minoritetsregeringen bör inte få denna möjlighet att på lösa boliner stänga ned verksamheter med hänvisning till smittspridning. Dessa ingripande beslut för näringsfrihet och andra grundlagsskyddade delar måste självfallet underställas riksdagen. Att ändra i grundlag kräver två riksdagsbeslut med val emellan, men här vill minoritetsregeringen ha i princip samma rättigheter.

I detta ärende har förbundsordföranden Peter Thörn beslutat och näringspolitiskt ansvarige Erik Sjölander varit föredragande.

Med vänlig hälsning

Peter Thörn

Förbundsordförande, Småföretagarnas Riksförbund